

PEDAGOGIKOS PAGRINDAI

Valdonė Indrašienė
Mykolo Romerio universitetas

Kurso struktūra

**UGDYMAS KAIP PEDAGOGIKOS
MOKSLO OBJEKTAS**

MOKYMAS IR MOKYMASIS

Ugdymas kaip pedagogikos mokslo objektas

Pagrindinēs ugdymo mokslų sąvokos ir ugdymo mokslų struktūra

Pedagogikos terminas

Paidagogia

- Ugdymo menas

„Paidos” *ir*
“agein“

- Vaikus
valdyti/vesti

“ Paidagogos” vergas, vedžiojęs vaiką į mokyklą

Pedagogikos samprata (1)

- *Apie XVII-XVIII a. prasidėjus spartesnei gamybos plėtotei, kaupiantis visuomenės patyrimui, vystantis mokslui ir <....> nuo filosofijos atsiskyrė jaunosios kartos rengimo gyvenimui mokslas – pedagogika (Rajeckas, 1999).*

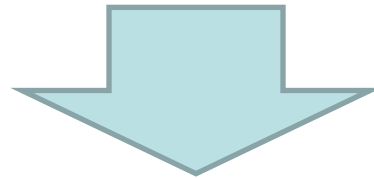
Pedagogikos samprata (2)

- Pedagogika – jaunimo ugdymo mokslas, kurio problematiką sudaro:
 - vaiko, jaunuolio fizinio ir dvasinio vystymosi poreikių ir galimybių pasiduoti ugdomajam poveikiui pažinimas;
 - kultūrinis žmogaus palikimas (ugdymo turinys), kurį turi įsisavinti ugdytiniai;
 - ugdymo tikslai, uždaviniai, priemonės, metodai, formos;
 - ugdytinių ir jų grupių veiklos planavimas bei organizavimas;
 - ugdymo veikėjų ypatumai, ugdymo darbai, sąveika su ugdytiniais;
 - ugdymo institucijų veiklos organizavimas.

Kas pedagogikos objektas?

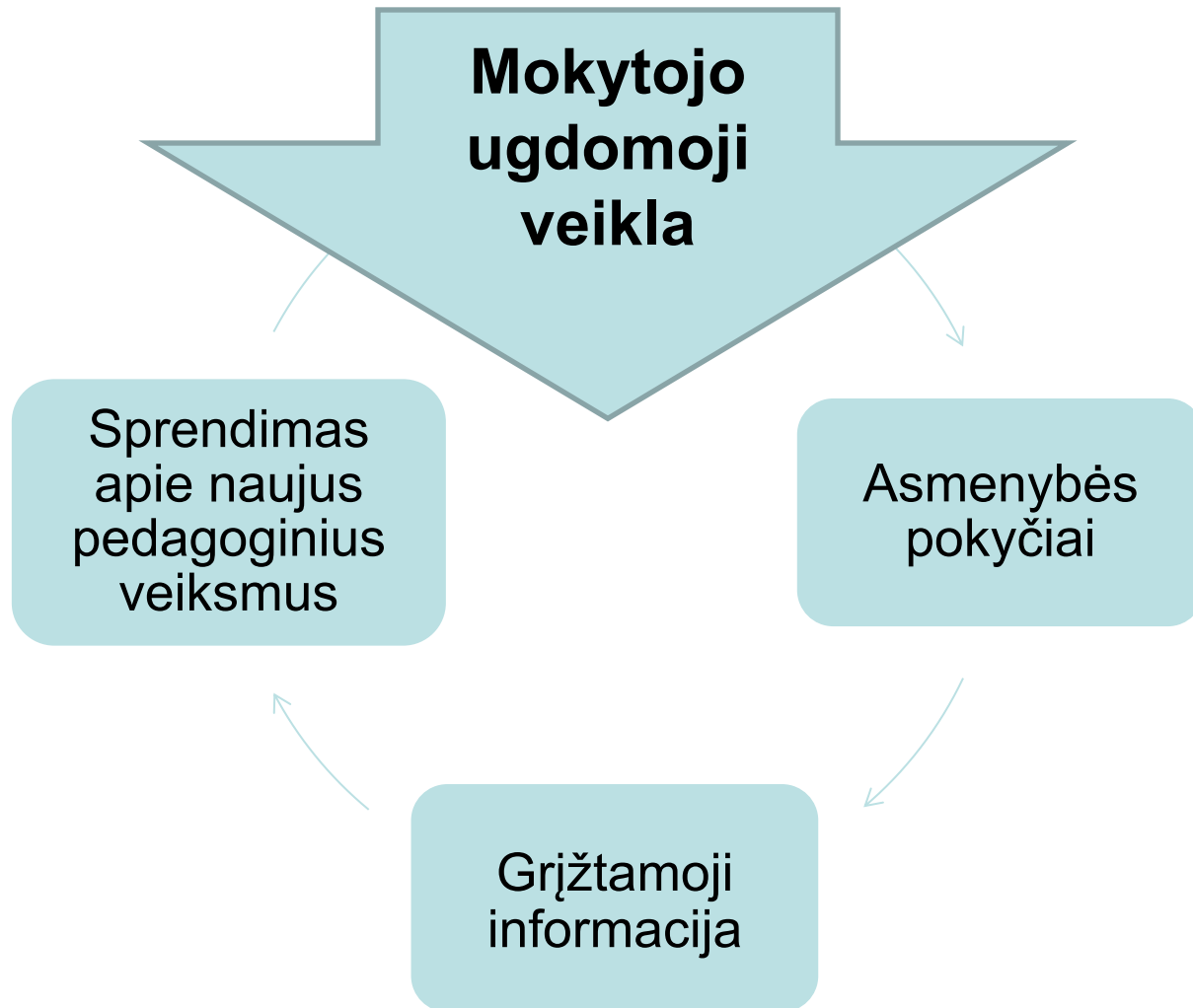
Sąmoningai organizuotas žmogaus ugdymo procesas, kitaip – žmogaus ugdymas (Enciklopedinis edukologijos žodynas, 2007).

Organizuoto ugdymo reiškiniai

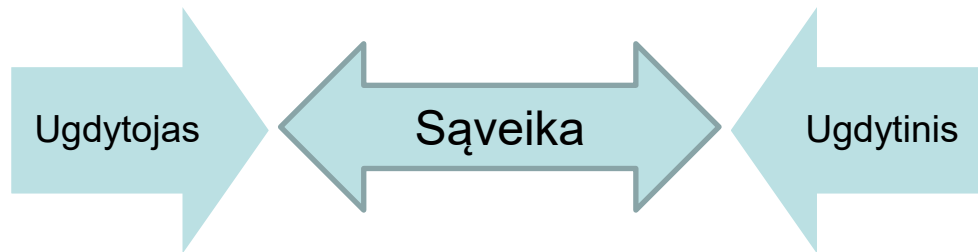

Ugdymo proceso struktūra

Pedagoginė (ugdomoji) sąveika

- **Pedagoginė sąveika** – abipusis vienas kitą sąlygojančių objektų veikimas, t.y. vienas kito veikimas derinant veiksmus;
- grindžiama mokymo ir auklėjimo turiniu.

Pedagoginė sąveika

- Vidinė ugdymo proceso dalis, nulemianti išorinę – komunikaciją ir jos rezultatus
- Lemia ugdytojų ir ugdytinių savybės, jų socialinės nuostatos bei psichinės būsenos
- Sąveika priklauso nuo
 - ugdytojo ir ugdytinių amžiaus, psichinių būsenų, socialinių nuostatų bei individualių savybių turinio;
 - ugdytojo gebėjimo bendrauti.

Pedagoginę sąveiką lemia:

- Pedagoginė etika;
- Pagal pedagogų ir ugdytinių psichologinės savybės parinkti ugdymo metodai ir organizacinės formos;
- Sąveikaujantys asmenys, jų santykių glaudumas ir gebėjimai.

(Enciklopedinis edukologijos žodynas, 2007).

Pedagoginei sąveikai svarbu:

- pedagoginė meilė;
- pedagogo autoritetas;
- noras tobulėti

(Šiaučiukėnienė, Visockienė, Talijūnienė, 2006).

PEDAGOGIKOS ESMINĖS SĄVOKOS

Pedagogikos esminės sąvokos

- **Ugdymas**
- **Švietimas**
- **Savišvieta**

Švietimo įstatymas (2011)

Ugdymas

- dvasinių, intelektinių, fizinių asmens galių auginimas bendraujant ir mokant (Švietimo įstatymas, 2011);
- apima auginimą, švietimą, mokymą, lavinimą, auklėjimą, formavimą (Enciklopedinis edukologijos žodynas, 2007);
- visuomeninės - istorinės patirties perdavimas jaunosioms kartoms, siekiant parengti jas gyvenimui ir darbui (Rajeckas, 1999).

Ugdymo kilmė

Pirmykštė
bendruomenė

- Pavyzdys

I tūkstantmetis
prieš mūsų erą

- Tobulumo siekis

Antika

- Fiziškai sveikas žmogus;
- Harmoninga asmenybė

Viduramžiai

- Riteriai

Sudėtinės ugdymo dalys

Ugdytinio
veikla

- Saviugda
- Savišvieta

Ugdytojas

- Mokymas
- Auklėjimas
- Mokslinimas
- Lavinimas

Ugdymo mokslo raida

XIV- XIX a. Mokytojavimo tyrimai

XIX a. pabaiga – XX a. Ugdymo mokslų integracija

XX a. pab. Žinių visuomenės formavimasis

Švietimas

- veikla, kuria siekiama suteikti asmeniui visaverčio savarankiško gyvenimo pagrindus ir padėti jam nuolat tobulinti savo gebėjimus;
- ugdymas ir išsilavinimo teikimas, savišvieta; taip pat mokinių, jų tėvų (globėjų, rūpintojų), švietimo įstaigų, mokytojų ir kitų švietimo teikėjų, švietimo pagalbos specialistų veiklų visuma (Švietimo įstatymas, 2011).

- Savišvieta – savarankiškas mokymasis, kuris remiasi asmens iš įvairių šaltinių gaunamomis žiniomis ir jo praktine patirtimi (Švietimo įstatymas, 2011).

Savišvieta

Mokymas

- vadovavimas mokymuisi, tikslingas, nuoseklus mokytojo ir mokinių veikimas, stimuliuojantis ir organizuojantis mokinių pažintinę ir praktinę veiklą (Enciklopedinis edukologijos žodynas, 2007).
- pedagoginis procesas, kurio metu mokiniai, mokytojo vadovaujami, įgyja žinių, mokėjimų ir įgūdžių šiame procese kartu vystosi mokinių intelektas, formuojasi jų pažiūros ir vertybės (t. y. jie lavinami ir auklėjami) (Rajeckas, 1999).

Mokymas - organizuota, kryptinga, planinga ir sisteminga ugdytinių veikla, kuriai vadovauja pedagogas

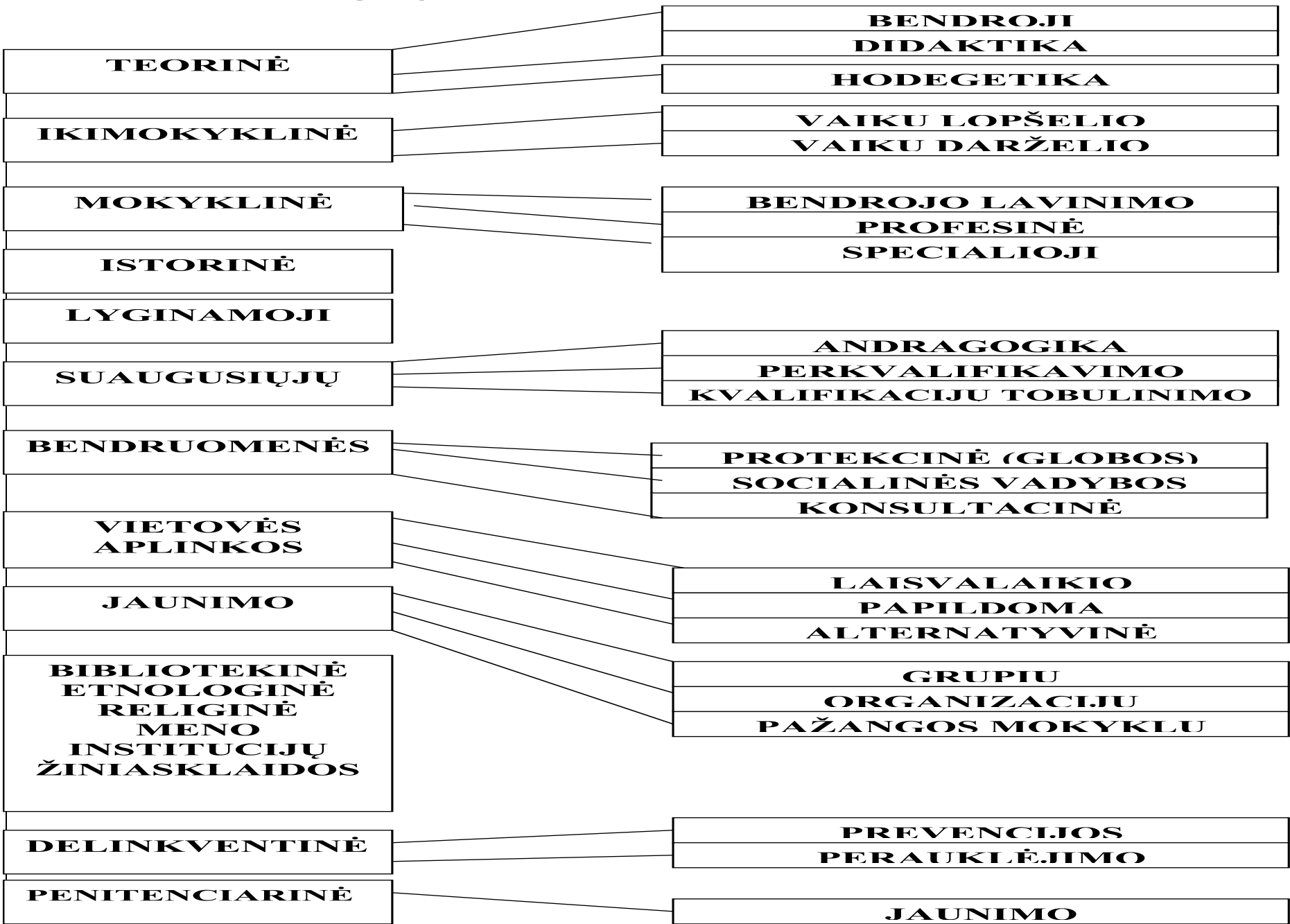
Auklėjimas

- procesas, kai vyksta asmenybės santykių su aplinka, darbu, ir savimi formavimas bei brandinimas (Enciklopedinis edukologijos žodynas, 2007).
- asmenybės dorovinių ir estetinių vertybių, dvasinių poreikių, įsitikinimų, idealų, charakterio bruožų, kultūringo elgesio formavimas, dorovingumo ugdymas

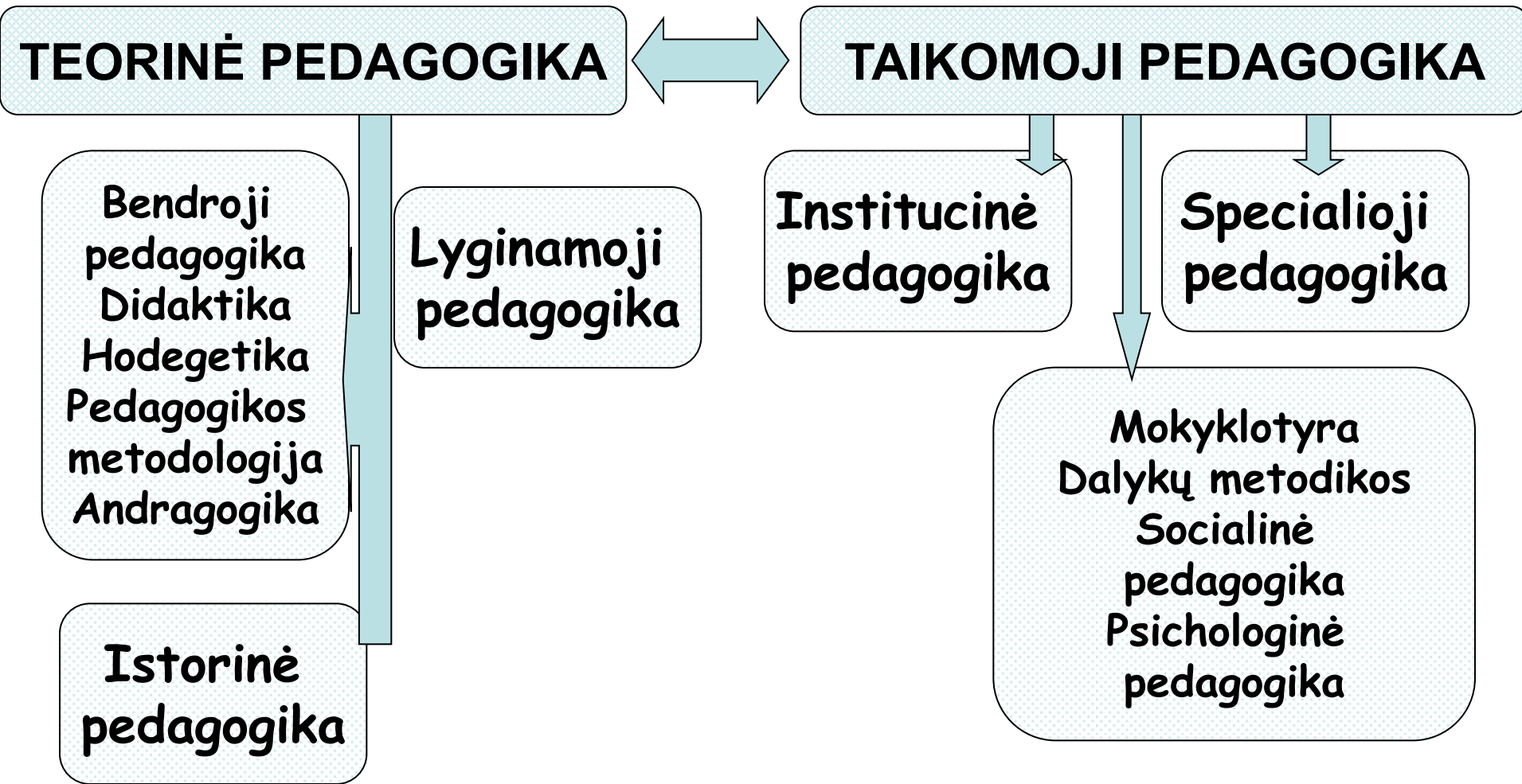
Kitos svarbios sąvokos

- **Formavimas** – esmė – keisti žmogaus asmenybės, jos atskirų savybių ar psichinių procesų kokybę (Enciklopedinis edukologijos žodynas, 2007).
- **Lavinimas** – fizinių, psichinių, praktinių mokėjimų ir sugebėjimų plėtojimas ir tobulinimas (Enciklopedinis edukologijos žodynas, 2007)

Ugdymo mokslų struktūra

PEDAGOGIKOS DISCIPLINŲ KLASIFIKACIJA

Pedagogikos mokslų sistema

(Enciklopedinis edukologijos žodynas, 2007)

- Bendroji pedagogika
- Didaktika
- Auklėjimo teorija (hodegetika)
- Psichologinė pedagogika
- Socialinė pedagogika
- Specialioji pedagogika
- Pedagogikos istorija
- Lyginamoji pedagogika
- Institucinė pedagogika

Teorinė pedagogika – nagrinėja ugdymo dėsningumus, pačius bendriausius ir svarbiausius ugdymo klausimus, jo dėsningumus, būdingus amžiaus grupėms ir įvairių tipų ugdymo institucijoms.

Didaktika - nagrinėja mokymo ir mokymosi, lavinimo panaudojant kultūros gėrybes klausimus;

Auklėjimo teorija (hodegetika) – nagrinėja dvasios bei dvasingumo, doros, bendrosios vidinės kultūros ugdymo problemas.

- **Andragogika** – mokslas apie suaugusių mokymąsi, švietimą.
- **Pedagogikos istorija** tiria pedagogikos teorijos ir ugdymo praktikos įvairiose šalyse bei epochose plėtojimąsis.
- **Lyginamoji pedagogika** tiria įvairių šalių pedagoginę patirtį, ugdymo teoriją ir praktiką.
- **Institucinė pedagogika** (ikimokyklinė, mokyklinė, aukštųjų mokyklų)

Specialioji pedagogika (defektologija) nagrinėja ugdymo dėsningumus bei praktinius klausimus ypatingų, su negalia vaikų ir suaugusiųjų, kurie turi fizinio ar psichinio vystymosi sutrikimų.

- Surdopedagogika (kurčiųjų)
- Tiflopedagogika (aklųjų)
- Oligofrenopedagogika (protiškai silpniau išsivysčiusių)
- Logopedija (kalbos vystymosi sutrikimų)

- **Šeimos pedagogika (familistika)** –ugdymą šeimoje, rengimo gyvenimui šeimoje problemas.
- **Delinkventinė pedagogika** - nusikaltimų prevencija, perauklėjimas.
- **Socialinė pedagogika** – tiria pedagoginiu požiūriu socialinę aplinką, t. y. analizuoja aplinkos įtaką asmenybės raidai, tos aplinkos organizavimą tinkamam ugdymo procesui.

Ugdymo filosofija nagrinėja:

- ugdymo sampratą;
- kaip atskleisti nuoseklaus, logiškai pagrįsto, ugdymo realizavimo perspektyvas;
- ryšį tarp visuomenės raidos ir ugdymo pobūdžio, žmonijos patirties perdavimą iš kartos į kartą;
- filosofinės minties raidos ir pedagoginių idėjų funkcionavimo sąveiką;
- siekia identifikuoti ir formuluoti pagrindines ugdymo problemas;
- atskleisti edukologijos mokslų raidos perspektyvas, skatinti pliuralistinį mokslininkų požiūrį į ugdymo realybę bei edukologinių tyrimų metodologinę įvairovę.

Ryšiai su kitais mokslais

- Filosofija
- Politika
- Psichologija
- Anatomija, fiziologija ir higiena
- Etika
- Sociologija
- Matematika
- ...

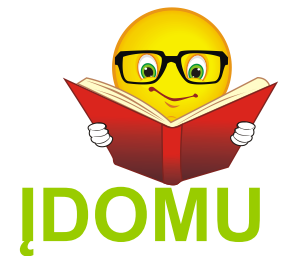
Filosofija

- Filosofija – sudaro metodologinį pagrindą (metodologija – bendroji tikrovės mokslinio pažinimo, mokslo metodų teorija).
- Pedagogika plėtojosi kartu su filosofija – ji buvo tiesiog filosofijos dalimi, ji kilo iš filosofijos.
- Bet kuri pedagoginė teorija remiasi viena ar kita filosofijos kryptimi ar įtaka.
- Pvz. **A. J. Komenskio pedagoginių pažiūrų pagrindas – empirizmas**, J. Herbarto, J. Pestalocio, Ž. Ruso – realizmas, **D. Diuji – pragmatizmas**, **S. Šalkauskio – neotomizmas ir pan.**

Psichologija

- Auklėjimo problemas spęsti padeda psichologijos žinios, pvz. apie jausmus, charakterį, valią ir pan.
- Sprendžiant mokymo organizavimo klausimus, svarbu psichologijos išvados apie suvokimą, dėmesį, vaizduotę, poreikius ir t. t.

- Per pirmąsias pamokos minutes viduriniųjų klasių mokiniai informacijos perima apie 60%,
- per 24-30 min. apie 50%,
- per likusias tik 6% naujos informacijos.

Anatomija, fiziologija ir higiena

- Mokymo ir auklėjimo metodų efektyviam taikymui, ugdymo proceso organizavimui svarbu fiziologijos, aukštosios nervinės veiklos, žmogaus anatomijos, kibernetikos duomenys.
- Higiena, ypač mokyklinė higiena, tiria sanitarines-higienines ugdymo sąlygas, bendruosius mokinių sveikatingumo, jo gerinimo klausimus.

Ugdymas:

- Ugdytojų ir ugdomųjų bendra veikla ir **sąveika**
- Suaugusių ir vaikų bendravimas
- Vadovavimas jaunajai kartai (Rajeckas, 1999 ...).
- **Sąveika**
- Veikla
- Bendravimas (Gedvilienė, Zuzevičiūtė, 2007...)

Ugdymas

- Ugdymas kaip visuomenės apibendrintos patirties perdavimas ugdytiniams.
- Realizuojama viena tik skirtingai interpretuojama ugdymo realybė.
- Vertybių ugdymo procesas vieningas – egzistuoja skirtingi nuo vertybių turinio priklausantys auklėjimo procesai.
- Ugdymas yra materialiosios tikrovės sritis, jam būdingos mokslinio pažinimo objektų savybės – ugdymas yra neprognozuojama žmonių kūrybinė veikla (Bitinas, 2000).

**Ugdymo daugiamatiškumo
reiškinys – visybinis, apimantis
žmogų ir jo sąveiką su visomis
gyvenimo sritimis (Tijūnėlienė,
2000).**

Ugdymo, kaip daugiamačio proceso sandara

- Pedagoginė situacija
- Pedagoginė sąveika
- Bendra ugdytojo ir ugdytinio veikla ir bendradarbiavimas
- Kūryba
- Originalumas
- Tiesos atradimas
- Vertybių interiorizavimas
- Kompetentingumas
- Mokytojas asmenybė (Tijūnėlienė, 2000).